

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ПРОБЛЕМИ БІОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

УДК 929:304.44(477=470):621.38

*Володимир Іванович ПОПИК,
в. о. директора
Інституту біографічних досліджень НБУВ,
кандидат історичних наук (Київ)*

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ БІОГРАФІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Розглянуто стан формування в Україні електронних ресурсів біографічної інформації про діячів минулих поколінь і сучасників. Проаналізовано етапи їх розвитку, ступінь репрезентативності різних проблемно-тематичних груп інформаційних продуктів. На прикладах веб-сайтів наукових установ, навчальних закладів, бібліотек, архівів, музеїв, громадських організацій показано здобутки та недоліки інформаційно-біографічної справи. Висвітлено питання використання нагромадженого досвіду формування ресурсів біографічної інформації у подальшій роботі з їх упорядкування.

Ключові слова: електронні документи, ресурси біографічної інформації, електронні словники й енциклопедії, наукова інформація, досвід біографічних досліджень.

The work examines the state of formation of electronic resources of biographic information on the personalities of previous generations and of the present in Ukraine. The phases of their development and the level of representation of various topical groups of informational products are analyzed. The achievements and failings of informational biographics are shown on the examples of the web-sites of scientific authorities, educational institutions, libraries, archives, museums and public organizations. The work also enlightens the issue of using experience to date of forming the resources of biographic information in its further collating.

Key words: electronic documents, resources of biographic information, electronic dictionaries and encyclopedias, scientific information, experience of biographic researches.

Рассмотрено состояние формирования в Украине электронных ресурсов биографической информации о деятелях минувших поколений и современниках. Проанализированы этапы их развития, степень репрезентативности различных проблемно-тематических групп информационных продуктов. На примерах веб-сайтов научных учреждений, учебных заведений, библиотек, архивов, музеев, общественных организаций показаны достижения и недостатки информационно-биографического дела. Освещены вопросы использования накопленного опыта формирования ресурсов биографической информации в дальнейшей работе по их составлению.

Ключевые слова: электронные документы, ресурсы биографической информации, электронные словари и энциклопедии, научная информация, опыт биографических исследований.

Постановка проблеми вітчизняного досвіду формування електронних ресурсів біографічної інформації ще кілька років тому видавалася б передчасною, штучною, а тому – ризикованою. Адже, за великим рахунком, розгортання їх в українському сегменті мережі Інтернет почалося нещодавно – на самому зламі ХХ і ХХІ ст. Однак, нині час відчутно «ущільнився». Якщо вимірювати його змінами, які відбуваються у світовому і вітчизняному інформаційному просторі, у застосуванні сучасних комп'ютерних технологій для розвитку гуманітарного знання – початок і завершення нинішнього десятиліття видаються різними епохами.

Стає зрозумілим, що на наших очах відбулося становлення принципово нового – мережевого – інформаційного середовища, яке вже впевнено конкурує зі світом друкованої, книжкової інформації, спираючись на свої принципово нові, незнані раніше, можливості. Зазначені процеси повною мірою позначилися й на розвиткові інформації біографічної, загальний інтерес до якої стрімко зростає у зв'язку із гуманізацією та демократизацією суспільного життя.

Відповіддю на суспільний запит, підкріпленою новітніми технологічними можливостями, став попервах дещо хаотичний, різновекторний процес формування вітчизняних ресурсів інформації біографічного характеру. Розпочавшись в Україні з певним запізненням порівняно з розвинутими країнами (в міру розгортання вітчизняних електронних інформаційних мереж), він крокує шляхом поєднання апробова-

них у світі підходів із експериментами як професійного, так і аматорського характеру, являючи собою розмаїту картину становлення важливого сегменту національного суспільного, освітнього, наукового та культурного інформаційного простору. Таке зростання приносить певні здобутки, але, поряд із ними, демонструє й чимало прорахунків, недоопрацьованих, невирішених питань. Поза тим, безсумнівний позитивний підсумок процесу полягає у тому, що все більшого розвитку набувають інформаційні продукти, які можуть бути оцінені як достатньо зрілі результати систематичної методичної та практичної роботи. Відтак, на нашу думку, нині вже можливо говорити про нагромадження певного вітчизняного досвіду, зрозуміло, — як позитивного, так і негативного.

На жаль, увага до проблем формування електронних ресурсів біографічної інформації з боку вітчизняних дослідників-гуманітаріїв не є поки що адекватною їх значимості як для власне розвитку біографічних досліджень, так і для справи навчання та виховання, просвітництва, формування вітчизняного гуманітарного інформаційного простору загалом. Хоча перші праці українських науковців — В. С. Чишка [53; 54], В. О. Шостака [55], С. М. Брайчевського [6], В. В. Кислова та О. М. Яценка [5; 59], І. Гнаткевича та І. Кульчицького [10; 30], Ю. Святеця [49] з питань комп'ютерного забезпечення біографічних досліджень почали з'являтися понад десять років тому, вони були спрямовані на той час майже винятково на розв'язання питань формування службових, по суті, — закритих для публічного перегляду, баз інформації, що можуть використовуватися лише для підготовки друкованих видань. Виняток на кінець 90-х рр. ХХ ст. становили хіба що публікації М. Жарких [18], присвячені першим підсумкам практичної роботи Інституту пам'яткоохоронних досліджень Міністерства культури і мистецтв (на той час) зі створення підсистеми «Персоналії» у електронній базі даних «Пам'ятки України»¹. На жаль, ці перші, пошукові за своїм характером, розробки теоретичного, методичного та прикладного спрямування впродовж кількох наступних років не змогли подальшого логічного розвитку у наукових публікаці-

¹ Зазначені напрацювання з часом трансформувалися у відомий в Україні проект «Мислене древо» (<http://www.myslenedrevo.com.ua>).

ях. Водночас, вітчизняна практика створення електронних інформаційних ресурсів біографічного характеру на самому зламі століть стрімко пішла вперед — базуючись, переважно, на досить спрощених уявленнях про шляхи їх розбудови. Навіть у перші роки XXI ст., коли в Україні розгорнувся інтенсивний розвиток мережевих інформаційних ресурсів різноманітного тематичного спрямування, питання електронної біографічної інформації деякий час залишалися поза увагою науковців. Однією з причин цього було, безперечно, відставання матеріально-технічної бази, можливостей, якими володіли на той час наукові установи, від рівня оснащеності інформаційних центрів, зорієнтованих у своїй діяльності на одержання прибутку. Проте, чималу роль відіграло також панування серед дослідників-біографістів прихильності до традиційної друкованої видавничої роботи. Тому реальна практика створення біографічних інформаційних продуктів на цьому етапі стрімко випередила теоретичне осмислення і методичне опрацювання справи і вийшла у позанауковий простір. Попри всі позитивні здобутки, негативні наслідки цього даються навзаки в Україні ще й нині.

Більш систематично проблематика, спрямована на узагальнення нагромадженого досвіду, осмислення перспективних завдань, вироблення методичних, організаційних та практичних системотехнічних засад формування ресурсів біографічної інформації у електронному просторі почала розроблятися тільки впродовж останніх років, насамперед Інститутом біографічних досліджень НБУВ у межах планової теми НДР «Розвиток української біографістики та проблеми формування вітчизняних біобібліографічних ресурсів XXI ст.» (2007–2009 рр.) та в межах окремих наукових проєктів, спільних з Українським мовно-інформаційним фон-

дом НАН України² та Російською державною бібліотекою (Москва)³. За ініціативою Інституту біографічних досліджень вона стала предметом постійного обговорення на щорічних Чишківських читаннях із історичної біографістики⁴, а також на біографічних секціях міжнародних науково-практичних конференцій із проблем розвитку науково-інформаційних ресурсів, які у жовтні кожного року організовуються НБУВ⁵.

² Науковці Інституту біографічних досліджень НБУВ взяли участь у виконуваних Українським мовно-інформаційним фондом НАН України під керівництвом чл.-кор. НАН України В. А. Широкова спеціально для забезпечення формування електронного Українського національного біографічного архіву проєктах: «Розробка інструментальної системи електронного Українського біографічного архіву» (2004–2006 рр.); «Розробка системотехнічних принципів та створення експериментальної системи української наукової іконографії» (2006–2008 рр.); «Розробка концептуальної моделі та програмного макету всеукраїнської віртуальної біографічної лабораторії» (2007–2010 рр.).

³ Дослідження проблем формування електронних ресурсів біографічної інформації, досвіду цієї роботи в Росії та Україні, стало одним із напрямів розробки колективом науковців Інституту біографічних досліджень НБУВ спільно з колегами з Російської державної бібліотеки (Москва) науково-дослідного проєкту «Російсько-українські культурні зв'язки: біографічний аспект» (II кв. 2006 – IV кв. 2008 рр.), який здобув підтримку за результатами спільного конкурсу, організованого НАН України та Російським гуманітарним науковим фондом (керівники проєкту: з українського боку – доктор історичних наук, професор Т. І. Ківшар, з російського – доктор філософських наук, професор К. В. Никонорова).

⁴ Попик, В. І. Спільна сесія інститутів та наукових відділів НБУВ [Текст] / В. Попик, Н. Мельник // Бібл. вісн. – 2005. – № 4. – С. 59–61; Любовець, Н. І. Другі Чишківські читання з історичної біографістики [Текст] / Н. Любовець, В. Попик // Бібл. вісн. – 2006. – № 5. – С. 40–41; Попик, В. І. Треті Чишківські читання з історичної біографістики (Звіт) [Електронний ресурс] / В. І. Попик, Н. І. Любовець // Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/new/2007/06_chyschko_zvit.html – Назва з екрана; Любовець, Н. І. Четверті Чишківські читання з історичної біографістики (Звіт) [Електронний ресурс] / Н. І. Любовець, В. І. Попик // Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/new/2008/06_chyschko_zvit.html – Назва з екрана; Укр. біографістика : наук.-теор., метод. та практ. здобутки : П'яті Чишківські читання з істор. біографістики, присвячені пам'яті засновника і першого директора Ін-ту біогр. досліджень НБУВ, Президента Укр. біогр. т-ва В. С. Чижка (1951–2003). Програма (Київ, 18 червня 2009 року) [Електронний ресурс] // Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/new/2009/06_chyschko.pdf – Назва з екрана.

⁵ Попик, В. І. Круглий стіл «Українська біографістика» [Текст] / В. І. Попик, Н. І. Мельник // Укр. біографістика : зб. наук. праць. – К., 2005. – Вип. 3. – С. 352–358; Попик, В. І. Технології формування і використання ресурсів електронного Українського біографічного словника : [Міжнар.

Автором цих рядків опубліковано та підготовлено до друку низку наукових статей, присвячених теоретичним, методичним та організаційним питанням розгортання електронних біографічних інформаційних ресурсів [8; 39; 1–5], а також аналізу досвіду такої роботи у зарубіжних країнах [41; 46; 47]. Різні прикладні та джерелознавчі аспекти зазначеної проблематики стали об'єктом вивчення у працях науковців Інституту біографічних досліджень НБУВ О. М. Яценка [59; 60], О. В. Бугаєвої [7], Ю. В. Вернік⁶, а також інших учених і спеціалістів, які тісно співпрацюють із інститутом⁷. Водночас, не можна не відзначити, що розробка проблем формування електронних ресурсів біографічної інформації, досвіду цієї роботи, розпочалася в Україні не на порожньому місці. Вона ґрунтується на широкій базі напрацювань зарубіжних і вітчизняних вчених і спеціалістів у галузі використання новітніх інформаційних технологій у гуманітарній сфері, в бібліотечно-інформаційній справі, зокрема — з питань теорії та конкретної практики створення та функціонування електронних бібліотек та розбудови на їх основі інтегрованих корпоративних, галузевих, регіональних, національних інформаційних ресурсів [4; 27; 52; 16; 35; 17; 36; 1; 51; 28], баз даних соціально-гуманітарного спрямування [26; 13; 15], меморіальних архі-

наук. конф., 11–12 жовт. 2005 р., м. Київ] [Текст] / В. Попик, Н. Мельник // Бібл. вісн. – 2005. – № 6. – С. 28–32; Попик, В. І. Сучасна українська біографістика : досвід та проблеми розвитку : [Міжнар. наук. конф. «Роль бібліотек у формуванні єдиного наук.-інформ. простору України», 10–11 жовт. 2006 р., Київ] [Текст] / В. Попик, Н. Любовець // Бібл. вісн. – 2006. – № 6. – С. 34–36; Попик, В. І. Сучасна українська біографістика : досвід та проблеми розвитку [Міжнар. наук. конф. «Інтранет/екстранет-ресурси в наук. бібліотеках», 9–10 жовт. 2007 р., Київ] [Текст] / В. Попик, Н. Любовець // Бібл. вісн. – 2007. – № 6. – С. 32–34; Любовець, Н. І. Книжкові та електронні біографічні видання : спільне і відмінне, традиції і новаторство [Міжнар. наук. конф. «Проблеми гармонізації традиційних і новітніх бібліотечно-інформаційних ресурсів», 7–8 жовт. 2008 р., Київ] [Текст] / Н. Любовець, В. Попик // Бібл. вісн. – 2008. – № 6. – С. 19–21.

⁶ Вернік, Ю. В. Соціально-психологічні особливості проектування інтерфейсу користувача біобібліографічних веб-систем [Текст] / Ю. Вернік, О. Вернік // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – Вип. 24. – К., 2009. – С. 299–306.

⁷ Галькевич, Т. А. Фонди національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського як джерельна база вітчизняної іконографії [Текст] / Т. А. Галькевич, І. І. Цинковська, Г. М. Юхимець // Укр. біографістика: зб. наук. праць. – Вип. 7. – К., 2010. – С. 308–336.

вів [2], фондів електронних документів та архівів відкритого доступу [3; 56], розвитку інформаційного та дослідницького «діалогу» та формування віртуальних дослідницьких лабораторій [34], вдосконалення наукових і масових інформаційних комунікацій [57; 58]. Чималий інтерес становлять і зарубіжні публікації, переважно описового та методичного характеру, присвячені формуванню та використанню безпосередньо електронних ресурсів історико-меморіальної довідкової біографічної інформації [62–66; 23; 21; 20; 22]. Залишаючи поза розглядом суто технічні та прикладні напрями цієї роботи, що належать до сфер інформатики, комп'ютерних технологій, організації інформаційного бізнесу, звернимо увагу на важливість для розв'язання теоретичних, методичних та організаційно-технічних проблем формування ресурсів біографічної інформації, розробок, які здійснюються нині у світі та в Україні у споріднених напрямках (управлінська, суспільно-інформаційна, інформаційно-аналітична [11–14; 9]; науково-інформаційна, науково-видавнича, енциклопедична⁸; бібліотечно-інформаційна та бібліографічна; музейна, архівна, пам'яткоохоронна справа [29; 8; 32; 5; 33; 31]).

Використання згаданих вище напрацювань принципово важливе тим, що дає змогу розглядати й аналізувати стан роботи з накопичення та подання біографічної та біобібліографічної інформації, проблеми і перспективи цієї роботи, здобутий досвід у дуже широкому контексті сучасних процесів розвитку інформаційного простору відкритого, демократичного суспільства, науково-дослідної, видавничої, освітньої, культурно-просвітницької та комунікаційної сфер. Саме з огляду на це, стає можливою і необхідною постановка дослідницьких завдань щодо визначення етапів і закономірностей розвитку інформаційних ресурсів у біографічній галузі з урахуванням об'єктивних проблем, що мають вирішувати

⁸ У Інституті історії України НАН України під керівництвом відомого спеціаліста у галузі архівної справи та документальних ресурсів д. і. н. Г. В. Боряка здійснюється розробка методичних і прикладних проблем розгортання електронних науково-інформаційних ресурсів у галузі історичної науки. В Інституті енциклопедичних досліджень НАН України під керівництвом к. і. н. М. Г. Железняка розгорнуто роботу зі створення електронного депозитарію документів і матеріалів, зібраних у процесі підготовки енциклопедичних і словникових видань, зокрема – «Енциклопедії сучасної України».

тися їх упорядниками: забезпечення інформаційних потреб освіти, науки, культури, державного управління, репрезентації України у світі, сприяння органічному входженню її у світовий інформаційний простір. Розгляд біографічної інформації в якості сегмента єдиного національного гуманітарного інформаційного простору, що нині формується, дає змогу ставити питання про відповідність здійснюваної роботи загальним стратегічним завданням його розбудови, інтелектуальним запитам, етнокультурним та інформаційним інтересам громадян України й української діаспори, про необхідність коригування окремих напрямів, посилення їх науково-методичного та організаційного забезпечення.

У межах цієї статті спробуємо здійснити загальний огляд сучасного стану та провідних тенденцій формування електронних біографічних інформаційних ресурсів в Україні, дати оцінку нагромадженого позитивного досвіду, визначити слабкі місця та невирішені проблеми, зробити прогноз і сформулювати окремі завдання на майбутнє.

* * *

Розвиток вітчизняної електронної історичної біографістики розпочинався в Україні у 90-х рр. ХХ ст. із досить проблемних стартових позицій. На відміну від країн із давніми, розвиненими традиціями довідкової біографістики, Україна не мала можливостей швидкого та широкого оприлюднення на електронних носіях матеріалів із власних енциклопедій і біографічних словників. Причини цього зрозумілі: старі видання, зважаючи на притаманні їм цензурно-ідеологічні обмеження, містили інформацію, що у більшості випадків не вzmозі була задовольнити пізнавальні потреби громадян країни, яка здобула незалежність. Нові словники й енциклопедії, які б об'єктивно відображали історичну пам'ять і культурну спадщину народу, ще тільки належало створити.

Однак бурхливе зростання суспільного інтересу до статей минулого все ж зрушило справу з місця. Інформації про діячів минулого та наших сучасників із кожним роком належить все більше помітне місце в українському електрон-

ному просторі. Якщо на рубежі ХХ і ХХІ ст. «візитною картою» історії та культури України в мережі Інтернет були зовсім невеликі блоки біографій найвизначніших співвітчизників на Урядовому порталі (www.kmu.gov.ua), Українському об'єднаному порталі (www.ukrop.com.ua/encyklopaedia), сайті «Український центр» (www.ukrcenter.com/library)⁹, заповичені з популярних довідників, скажімо, – «Малого словника історії України» (К., 1998.), «100 видатних імен України» (К., 1998), то з часом ситуація почала суттєво змінюватися. Певним кроком у цьому напрямі стала публікація на одній зі сторінок веб-сайту історичного факультету Львівського національного університету імені І. Я. Франка (<http://history.franko.lviv.ua/index.htm>) електронного варіанту тритомного «Довідника з історії України»¹⁰, який хоч і не мав пристатейної бібліографії та був позначений багатьма фактологічними неточностями, на той момент суттєво розширював коло постатей українського минулого, при цьому, у багатьох випадках – саме за рахунок замовчуваних раніше імен співвітчизників.

Нині є підстави констатувати, що перехідний етап від початку розгортання перших електронних біографічних довідників до реалізації фундаментальних проектів загалом завершується. Інститутом історії України НАН України вже доведено до половини (до літери «К») розміщення на своєму веб-сайті електронної версії десяти томної «Енциклопедії історії України»¹¹, насиченої біографічними статтями високого наукового рівня, хоча й досить стислими за обсягами. Проект передбачається завершити у 2013 р., водночас перетворивши електронну ЕІУ на «живий», постійно доповнюваний і змінюваний науково-інформаційний продукт [37]. Чимало персоналій політичних, державних діячів і вчених у галузі правознавства оприлюднено у шеститомній «Юридичній енциклопедії», підготовленій Інститутом дер-

⁹ Біографії [Електронний ресурс] // Український центр. – Режим доступу : <http://www.ukrcenter.com/library/display.asp?avt> – Назва з екрана.

¹⁰ Довідник із історії України [Текст] : у 3-х т. / за ред. І. В. Підкови, Р. М. Шуста. – К. : Генеза, 1995-1999. – Т. 1-3.

¹¹ Енциклопедія історії України [Електронний ресурс] // Ін-т історії України НАН України. – Режим доступу : <http://history.org.ua/?l=EHUs> – Назва з екрана.

жави і права ім. В. М. Корецького НАН України, що теж має електронну версію¹². Обговорюється питання про розміщення у мережі Інтернет й іншого фундаментального академічного видання – «Енциклопедії сучасної України», вже опубліковані книжковим виданням вісім томів якої свідчать про справжній прорив у кількості охоплених персоналій діячів ХХ – початку ХХІ ст., включно з нашими відомими сучасниками. Помітним внеском у науково-довідкову біографістику має стати підтримане Національною академією наук України створення Науковим товариством імені Шевченка у Львові «Енциклопедії НТШ», «Попередній перелік гасел» якої опублікований у Львові 2007 р. на веб-сайті НТШ¹³.

Інститутом літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України розпочато розгортання в мережі Інтернет фундаментальної «Шевченківської енциклопедії»¹⁴, що, разом із низкою вітчизняних і зарубіжних українських веб-сайтів, стане в майбутньому важливою ланкою розвинутої системи електронної Шевченкіани, де буде широко представлено, зокрема, твори Т. Г. Шевченка, його життєписи, біографії сучасників і відомих дослідників-шевченкознавців.

Роботу щодо розгортання ресурсів історико-біографічної інформації було започатковано також вищими навчальними закладами України. Ще у 2001 р. Науково-дослідним інститутом українського козацтва при Запорізькому державному університеті оприлюднено в Інтернеті електронну версію «Енциклопедії українського козацтва», що містить зокрема й біографічні матеріали¹⁵. Наукова бібліотека Одеського національного університету імені І. І. Мечникова розмістила на своєму сайті електронну версію чотиритомного біографічного словника «Професори Одеського (Новоросійського)

¹² Юридична енциклопедія [Електронний ресурс] // Cyclop.com.ua. – Режим доступу : <http://cyclop.com.ua/content/view/228/1/> – Назва з екрана.

¹³ Попередній перелік гасел «Енциклопедії НТШ» : Проект - Л., 2007. – 140 с. [Електронний ресурс] // Наук. т-во імені Шевченка. – Режим доступу : <http://ntsh.org/files/HASLA.doc> – Назва з екрана.

¹⁴ Для майбутньої електронної «Шевченківської енциклопедії» зареєстровано домен: <http://www.shevchsucl.kiev.ua>, який на серпень 2010 р. все ще не використовувався.

¹⁵ Електронна енциклопедія українського козацтва [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.znu.edu.ua/euk/> – Назва з екрана.

університету»¹⁶ [48]. Національним університетом «Острозька академія» опубліковано в Інтернеті у форматі PDF повний текст енциклопедичного видання «Острозька академія XVI–XVII ст.» (Острог, 2008)¹⁷, де представлено персоналії нині зовсім забутих діячів освіти, науки та культури.

Перелічені вище ресурси фундаментального характеру, котрі містять біографічну інформацію, являють собою все ще відтворення в електронній формі завершених друкованих довідкових видань, що, як ми вже зазначали, є характерною рисою початкового етапу формування вітчизняного інформаційного простору. Проте, потенційно в окремих із них закладено можливість подальшого самостійного розвитку, як, скажімо, у згадуваній вище «Енциклопедії історії України». Водночас, в Україні все більше місце займає розбудова ресурсів історичної та культурологічної інформації порівняно вищого рівня організації – на основі формування власних, безперервно наповнюваних електронних баз даних. Це повною мірою стосується і біографістики. Інша справа, що за своїм науково-методичним рівнем, та й за обсягами, вони поки що не можуть конкурувати з підготовленими академічними інститутами друкованими енциклопедіями та словниками.

Спробуємо виокремити найбільш цікаві з потенційно «продовжуваних» проектів. Значний масив оригінальних матеріалів (біографічні статті, спогади, документи, дослідження) про правозахисників, борців за незалежність України оприлюднив започаткований ще 2001 р. за сприяння Міжнародного фонду «Відродження» Віртуальний музей «Дисидентський рух в Україні». Нині на його сайті розміщено понад 260 основних біографічних статей¹⁸. Цій самій тематиці, а також жертвам політичних репресій було присвячено

¹⁶ Професори Одеського (Новоросійського) університету : біографічний словник [Електронний ресурс] // Наук. б-ка Одес. нац. ун-ту ім. І. І. Мечнікова. – Режим доступу : <http://lib.onu.edu.ua/ua/elres/russP> – Назва з екрана.

¹⁷ Острозька академія XVI–XVII ст. : Енциклопед. вид. / редкол. : І. Пасічник (голова) та ін. – Острог, 2008. – 417 с. [Електронний ресурс] // Нац. ун-т «Острозька академія» – Режим доступу : http://uosa.uar.net/ua/important/akademija_encyklopedija – Назва з екрана.

¹⁸ Дисидентський рух в Україні : Віртуальний музей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.archive.khpg.org/index.php?r=1>. – Назва з екрана.

сайт, заснований у 2001 р. відомим журналістом і публіцистом Вахтангом Кіпіані¹⁹. У 2003 р. у межах Інтернет-проекту «Український Літературний Портал» створено оригінальну електронну «Енциклопедію української літератури»²⁰, цікаву сучасними підходами до персоналій. На практиці, однак, виявилось, що ці та подібні до них ресурси досить мляво поповнюються новими матеріалами, адже така робота вимагає організаційних зусиль і постійної ресурсної підтримки.

На відміну від них, унікальні бази даних гуманітарного профілю, що формуються, починаючи з 2002 р. творчою групою «Мисленого древа»²¹, з року в рік динамічно зростають, збагачується їхня тематична та жанрова спрямованість. Цьому, безперечно, сприяє застосування сучасних організаційно-фінансових засад просування розробок на ринок гуманітарних електронних інформаційних продуктів, становлення якого поволі відбувається в Україні. Серед напрацьованих «Мисленого древа» – численні інформаційні продукти з української біографістики та біобібліографії, представлені в режимі on-line та на CD дисках²². На особливу увагу заслуговує створений групою «Мисленого древа» великий освітньо-інформаційний проект – віртуальна енциклопедія життя та творчості Лесі Українки «Я в серці маю те, що не вмирає»²³. Спрямована на подання вичерпної інформації про Лесю Українку, вона у завершеному вигляді має поєднати електронну версію повного зібрання її творів, листування та фотогалерею (на основі 12-томника, виданого «Науковою думкою» у 1975–1979 рр.).

Важливим є і те, що вони становлять інтерес не лише для широкого кола користувачів електронних продуктів, студен-

¹⁹ Kipiani.Org [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kipiani.org/>. – Назва з екрана.

²⁰ Енциклопедія української літератури [Електронний ресурс] // Український літературний портал. – Режим доступу : <http://www.proza.com.ua/enc>. – Назва з екрана.

²¹ Мислене древо [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.myslenedrevo.com.ua/recom/mdprogram/what_is.html. – Назва з екрана.

²² [Каталог інформаційних продуктів] [Електронний ресурс] // Мислене древо. – Режим доступу : http://www.myslenedrevo.com.ua/cds/dbslst.html#ct_biogr. – Назва з екрана.

²³ Я в серці маю те, що не вмирає : Енциклопедія життя і творчості Лесі Українки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.myslenedrevo.com.ua/studies/lesja/index.html>. – Назва з екрана.

тів, викладачів, але, як первинний довідковий матеріал, — і для спеціалістів-дослідників.

Корисним не стільки з наукового, скільки з практичного погляду, доповненням ресурсу історико-біографічної інформації могла б стати також українська версія «Вікіпедії» — всесвітньої «відкритої» або «вільної» електронної енциклопедії²⁴, яка, попри всю недосконалість науково-методичного забезпечення, все більше використовується нині читачами, і науковцями зокрема, для одержання загальних попередніх довідок, дані яких потім, за потребою, можуть бути уточнені у більш ґрунтовних джерелах. Українська «Вікіпедія» має портал «Біографії», але ґрунтовне наповнення його, зокрема, біографічними статтями, залишається все ще справою майбутнього.

Упродовж останніх років значного поширення в українському електронному просторі набуло формування порівняно невеликих за обсягом тематичних історико-біографічних і біобібліографічних ресурсів освітнього, пізнавального, культурно-інформаційного характеру — на веб-сайтах численних бібліотек²⁵, музеїв²⁶, архівів, інформаційних агенцій, творчих і громадських організацій, різних недержавних структур²⁷ і навіть окремих ентузіастів-дослідників. Якщо на початковому етапі вони здебільшого формувалися й оновлювалися переважно до ювілеїв визначних діячів вітчизняної культури та пам'ятних дат, то нині ситуація відчутно змінюється і ця робота набуває все більше систематичного характеру, сприяє нагромадженню доступної за своїм змістом широкому колу читачів, особливо учнівській молоді, інфор-

²⁴ Вікіпедія : Вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uk.wikipedia.org/wiki> – Назва з екрана.

²⁵ Оригінальні змістовні матеріали біографічного характеру та біобібліографія, присвячені відомим землякам, систематично оприлюднюються, зокрема, на веб-сайтах Вінницької обласної наукової бібліотеки імені К. А. Тимірязєва (<http://www.library.vinnitsa.com>) ; Волинської державної обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олени Пчілки (<http://ounb.lutsk.ua>), Донецької обласної універсальної наукової бібліотеки імені Н. К. Крупської (<http://www.library.donetsk.ua/ukr/calendar>), Закарпатської обласної універсальної наукової бібліотеки (<http://www.biblioteka.uz.ua/vistavka>).

²⁶ Див., скажімо, добірку біографічних матеріалів на веб-сайті Музею Лесі Українки у Ялті (<http://lesiaukrainka.crimea.ua>).

²⁷ Як-от, присвячений Тарасові Шевченку Інтернет-портал «Кобзар» (www.kobzar.info), створений ТОВ «Кобзар» (м. Київ).

мації. Так, значний обсяг біографічної інформації, що становить практичний інтерес для шкільної освіти, зібрано на веб-сайті «Бібліотека української літератури»²⁸. Тенденції розвитку біографічних ресурсів на веб-сайтах дитячих бібліотек, здобутки і недоліки у цій справі лише нещодавно стали предметом досліджень²⁹, хоча ця проблематика є вкрай важливою і потребує спільних зусиль учених-істориків, культурологів, педагогів, психологів. Зрозуміло, що біографічні ресурси на сайтах регіональних, зокрема, дитячих та юнацьких бібліотек наукового, джерельного значення, як правило, не мають, хоча є тут і певні винятки – матеріали, присячені забутих постатям окремих регіонів. Однак і саме їх призначення – не наукове, а насамперед, культурно-освітнє, навчальне, і цьому призначенню вони в більшості відповідають. Окрім того, слід наголосити на винятковій цінності бібліографії публікацій про земляків, діячів краю, оприлюдненої на зазначених ресурсах бібліотек. Адже вона поповнюється часто зі скрупульозним урахуванням рідкісних регіональних видань, публікацій у місцевій пресі³⁰.

В українському інформаційному просторі починають з'являтися також проекти принципово нового типу, засновані на поєднанні популяризації знань із суто комерційними інтересами, близькі за своєю організацією до західних зразків. Таким є, зокрема, російськомовний мультимедійний проект «Личности», відкритий у 1999 р. на сайті <http://www.persons-info.com>, у межах якого Видавничим домом «Личности» з 2006 р. розпочато випуск розрахованого на досить широке коло читачів журналу «Личности» (з 2008 р. – «Личности Украины» та «Личности России»). На головному сайті проекту (<http://persons-journal.com>) сформовано базу даних, що

²⁸ Бібліотека української літератури [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrlib.km.ru> – Назва з екрана.

²⁹ Зазначену проблематику розпочала досліджувати, зокрема, старший науковий співробітник Інституту біографічних досліджень НБУВ к. і. н. Н. П. Марченко, якою підготовлено низку виступів на наукових конференціях та підготовлено до друку ряд наукових статей.

³⁰ Як приклади, можна навести змістовну бібліографію публікацій про відомих діячів краю на веб-сайтах Миколаївської обласної універсальної наукової бібліотеки імені О. Гмирьова (<http://www.reglibrary.mk.ua/>) та Херсонської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Олеса Гончара (<http://www.lib.kherson.ua/ukr-map.htm>).

станом на осінь 2009 р. містила (у досить популярному, компілятивному варіанті) інформацію про майже 62 тисячі діячів (переважно у сферах літератури, мистецтва, культури — померлих і живих) із усіх континентів, постійно поповнювану як упорядниками, так і читачами³¹.

Отже, на загал, формування ресурсів електронної інформації історико-біографічного змісту, хоча й розпочалося в Україні з певним запізненням і здійснюється далеко не з тим розмахом, що у країнах із давніми, розвинутими традиціями довідкової — енциклопедичної та словникової біографістики, відбувається відповідно до загальносвітових тенденцій у цій сфері. Проте, слід визнати, що наявної в українському сегменті мережі Інтернет історико-біографічної інформації на сьогодні більш-менш достатньо лише для потреб навчання та самоосвіти. Для забезпечення більш розвинутих пізнавальних інтересів, не кажучи вже про спеціальні потреби професійних дослідників, значною мірою залишається необхідним звертання до великих зарубіжних, насамперед, російськомовних біографічних ресурсів. Зазначене є цілком природним, однак, на жаль, ці ресурси на практиці видаються досить складними у використанні та вимагають до себе критичного ставлення. Створені в межах інших історико-культурних традицій, зовнішніх стосовно України суспільно-політичних систем, вони подають певною мірою викривлену ретроспективу українського минулого та його постатей.

Значно більшого розвитку, з огляду на національні інтереси, потреби утвердження громадянського суспільства, набула в Україні персоналістична (присвячена сучасникам) довідкова біографічна справа. За великим рахунком, сьогодні вже нікому не спаде на думку шукати відправні дані про вітчизняних політиків або бізнесменів у зарубіжних ресурсах. Елементарні персональні довідки оприлюднені у електронному просторі про народних депутатів України та по депутатському корпусу обласних і міських рад³², керівництву мі-

³¹ Издательский дом «Личности» [Электронный ресурс]. - Режим доступа : <http://persons-journal.com/index.php?context=submenu&id=188&pid=192&s=188>. - Назва з екрана.

³² Стислі об'єктивні дані про народних депутатів України представлені на порталі Верховної Ради України (<http://portal.rada.gov.ua>), по депутатах обласних і міських рад — на веб-сайтах відповідних органів місцевого самоврядування. Найбільш інформативно — по Київській міській раді

ністерств і відомств, урядовцях різних рівнів³³, керівниках обласного рівня³⁴, частково й по представниках ділових кіл, громадських організацій, засобів масової інформації — і це є зрозумілим, адже відповідає вимогам розбудови відкритого, демократичного суспільства. Ще з 1993 р. розгорнуло роботу зі збирання актуальної інформації про учасників політичного процесу, урядовців, представників ділових кіл України Інформаційне видавництво «К. І. С.». На його веб-сайті «Довідники про сучасну Україну» (www.dovidka.com.ua) містяться електронні версії підготовлених ним довідників «Офіційна Україна сьогодні», що фактично є безперервно оновлюваними базами даних (відомості про понад 12 тисяч посадових осіб, включаючи біографічні довідки та дати народження 5 тис. вищих керівників)³⁵, «Хто є хто в Україні» (біографічні довідки про відомих діячів України — народних депутатів усіх скликань, високопосадовців, митців, лідерів релігійних конфесій тощо), доступні передплатникам; а також відкриті для всіх користувачів електронний структурований довідковий ресурс «Політична Україна сьогодні», що містить стислі відомості про кілька десятків тисяч осіб — лідерів

(<http://kmr.gov.ua/delegates.asp>), Закарпатській обласній раді (<http://www.zakarpatt-rada.gov.ua/deputats.php>), Харківській обласній раді (<http://www.oblrada.kharkov.ua/ukr/deputy/?id=1>), Черкаській обласній раді (<http://www.oblrada.ch.ua/structure/deputies.html>), Чернігівській обласній раді (http://www.chernihiv-oblrada.gov.ua/index.php?th=cat&cat_id=31) (станом на початок 2010 р.)

³³ Пошук інформації про керівний склад органів державної влади й органів місцевого самоврядування, урядовців легко здійснюється через Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua/>).

³⁴ Дивись, зокрема, матеріали про вищих посадових осіб Автономної республіки Крим на офіційному веб-порталі АРК (<http://www.crimea-portal.gov.ua>); про персональний склад керівництва областей — на веб-сайтах обласних державних адміністрацій: Вінницької (<http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf>), Волинської (<http://www.voladm.gov.ua>), Івано-Франківської (<http://www.if.gov.ua>), Кіровоградської (<http://www.kr-admin.gov.ua>), Луганської (<http://www.oda.lg.ua/ua/oda/leadership>), Миколаївської (<http://www.oga.mk.ua>; нова версія : <http://www.mykolayiv-oda.gov.ua>), Полтавської (<http://www.obladmin.poltava.ua>), Тернопільської (<http://www.adm.gov.te.ua/oda>), Харківської (<http://www.kharkivoda.gov.ua>), Херсонської (<http://www.oda.kherson.ua/cgi-bin/control.pl?id=../control/uk/data/leadership/biogr>), Чернівецької (<http://www.oda.cv.ua>) обласних державних адміністрацій (станом на початок 2010 р.).

³⁵ Користування базою нині є платним. З відкритою для доступу демо-версією можна ознайомитися на веб-сайті «Довідки про сучасну Україну» за адресою : <http://www.dovidka.com.ua/index.php?ncode=53> .

і функціонерів політичних партій і блоків та окремих розділ із досить змістовними біографічними довідками про політичних журналістів та аналітиків³⁶; база даних «Лідери України», до якої включено біографічні матеріали про найвпливовіших бізнесменів, топ-менеджерів, юристів і журналістів³⁷, із окремою рубрикою біографій Героїв України³⁸.

Значних результатів досягнуто у розбудові універсальних за тематикою систем персональної, біографічної інформації Українським видавничим концерном, який спеціалізується на виданні друкованих довідників типу «Хто є хто» з різних сфер життя (скажімо: «Хто є хто: Влада. Політика. Громадська діяльність», «Хто є хто в будівництві і архітектурі») або у регіональному розрізі (скажімо: «Хто є хто на Буковині», «Хто є хто на Вінниччині: Видатні земляки») та формуванні відповідних електронних біографічних інформаційних баз³⁹.

Змістовно представлено на численних тематичних сторінках (скажімо, у розділах «Досье») на відомих порталах: Liga.net: Бізнесінформ⁴⁰, Openbiz: Источник деловой информации⁴¹) та персональних сайтах⁴² політична, ділова, а певною мірою також — науково-технічна, освітня та куль-

³⁶ Журналісти та політологи [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vlada.kiev.ua/fcontent.php?rcode=311&topic=375298> (станом на 03.04.10). – Назва з екрана.

³⁷ Лідери України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dovidka.com.ua/fcontent.php?rcode=327> (станом на 03.04.10). – Назва з екрана.

³⁸ Герої України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://dovidka.com.ua/fcontent.php?rcode=327&topic=303296>. – Назва з екрана.

³⁹ Український видавничий портал [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://who-is-who.com.ua/project/1.html> – Назва з екрана.

⁴⁰ Персони [Електронний ресурс] // Ліга. – Режим доступу : <http://file.liga.net/person/>. – Назва з екрана. База біографічних даних українських і зарубіжних діячів інтенсивно поповнюється. Якщо на середину 2008 р. у ній нараховувалося близько 300 персоналій, то на листопад 2009 р. найбільший розділ «Політика» містить понад 450 біографій, «Економіка і бізнес» — близько 180, «Культура і суспільство» — понад 110.

⁴¹ Досье: Люди [Електронний ресурс] // Openbiz. – Режим доступу : <http://openbiz.com.ua/summary/people> – Назва з екрана.

⁴² Див., скажімо, офіційні сайти: Президент України. Офіційне Інтернет-представництво [Електронний ресурс] – Режим доступу : www.president.gov.ua – Назва з екрана; Голова Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://chairman.rada.gov.ua> – Назва з екрана.; персональний сайт В. М. Литвина: Академік НАН України Володимир Михайлович Литвин, голова Народної партії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lytvyn-v.org.ua/biography> – Назва з екрана.

турна еліта країни, принаймні в іменах своїх найбільш відомих представників.

Нарешті, вже досить значний «інформаційний шум» створюють величезні обсяги різномірних матеріалів про представників «масової культури», які формуються та функціонують за особливими законами наступального піару, і які для мети цього дослідження можуть бути залишені поза розглядом. Проблемою є лише те, що з плином часу певна частина їх все ж перетвориться на значиме джерело для вивчення культурного процесу в Україні.

Напротивагу цьому, все ще недостатньою, на нашу думку, залишається репрезентація в електронних ресурсах даних про діячів освіти, науки та культури України, оскільки лише невелика частина їх потрапила до названих вище джерел універсального характеру, або тих, що присвячені українській еліті. У цьому плані ще є велике поле діяльності. Так, на головному веб-порталі Національної академії наук України (www.nas.gov.ua) до цього часу представлено лише стислі анкетні дані академіків⁴³, членів-кореспондентів⁴⁴ та іноземних членів Академії⁴⁵, починаючи з 1918 р., які конче необхідно замінити повноцінним персональним довідником. Подібну картину являє нині також розділ «Члени АПН» на веб-сайті Академії педагогічних наук України⁴⁶. Трохи більш змістовною є інформація про членів Академії мистецтв України на її веб-сайті⁴⁷. Більшою за обсягом, але доволі популярною, не відповідною високому науковому статусу Української академії аграрних наук є інформація на персональних сторінках академіків і членів-кореспондентів

⁴³ Академіки НАН України [Електронний ресурс] // Нац. акад. наук України : Головний портал. – Режим доступу : <http://www.nas.gov.ua/members/Pages/Academicians.aspx> – Назва з екрана.

⁴⁴ Члени-кореспонденти НАН України [Електронний ресурс] // Нац. акад. наук України : Головний портал. – Режим доступу : <http://www.nas.gov.ua/members/Pages/Chkor.aspx> – Назва з екрана.

⁴⁵ Іноземні члени НАН України [Електронний ресурс] // Нац. акад. наук України : Головний портал. – Режим доступу : <http://www.nas.gov.ua/members/Pages/Formembers.aspx> – Назва з екрана.

⁴⁶ Академія педагогічних наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apsu.org.ua/ua/members> – Назва з екрана.

⁴⁷ Академія мистецтв України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://academia.gov.ua/01.htm> – Назва з екрана.

на офіційному сайті УААН⁴⁸. Зовсім відсутні біографічні довідки про академіків і членів-кореспондентів на веб-сайті Академії правових наук України⁴⁹.

Останнім часом чимало зроблено, щоб виправити таку ситуацію. На веб-порталі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (www.nbuv.gov.ua) розгорнуто змістовний інформаційний ресурс, що містить наукові біографії провідних вчених, діячів науки та техніки України⁵⁰, заснований на поєднанні розгорнутої біографічної інформації з різних друкованих джерел із виходом на постійно оновлювані матеріали електронної бібліографії та електронні версії вибраних наукових публікацій учених. На початок 2009 р. згаданий ресурс охоплював імена понад 550 учених (наших сучасників і, окремих, померлих видатних діячів науки) [45, с. 330] – членів Національної та галузевих академій наук, на кінець 2009 р. – уже понад 680 персоналій і має перспективи подальшого розгортання. Величезне значення цього ресурсу полягає у тому, що він, значною мірою, «перекрив» усі недоліки офіційних сайтів державних академій і оприлюднив концентровану, вищою мірою достовірну та, на загал, достатню за обсягом інформацію про найвизначніших представників наукової еліти України. На нашу думку, саме цей ресурс повинен слугувати практичною моделлю для формування інтегрованої в межах України мережі більш широких баз даних, які у концентрованому вигляді охопили б усіх відомих учених наукових установ і освітніх закладів, насамперед, на рівні докторів наук, професури. Останнє аж ніяк не виключає можливості та необхідності створення у майбутньому розподілених інформаційних ресурсів, що містили б дані про переважну більшість працівників науки та вищої освіти. Розгортання їх є нині вкрай необхідним для формування принципово нової системи функціонування наукової спільноти, координа-

⁴⁸ Українська академія аграрних наук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uaan.gov.ua/> – Назва з екрана.

⁴⁹ Академія правових наук України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.aprnu.kharkiv.org – Назва з екрана.

⁵⁰ Наукові біографії вчених, діячів науки та техніки України // Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/people/persons.html> – Назва з екрана.

ції досліджень, налагодження зв'язків науки з виробництвом, розширення міжнародного наукового співробітництва.

На кінець 2009 р. у наближеному до оптимального вигляді (з окремими персональними сторінками не лише керівництва установ, а широкого загалу науковців) такі матеріали представлено про вчених окремих провідних інститутів Національної академії наук України: електрозварювання імені Є. О. Патона⁵¹, експериментальної патології, онкології та радіобіології імені Р. Є. Кавецького⁵², електродинаміки⁵³, політичних і етнонаціональних досліджень імені І. Ф. Кураса⁵⁴, соціології⁵⁵, українознавства імені І. П. Крип'якевича⁵⁶ та Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського⁵⁷; по ряду відділів інститутів зоології імені І. І. Шмальгаузена⁵⁸,

⁵¹ Персоналії [Електронний ресурс] // Ін-т електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України. – Режим доступу : <http://www.paton.kiev.ua/ukr/inst/person/person.html> – Назва з екрана. Подає біографічні довідки та бібліографію праць не лише по керівництву інституту, а й по значному колу провідних науковців, зокрема й кандидатів наук.

⁵² Структура [Електронний ресурс] // Ін-т експериментальної патології, онкології та радіобіології ім. Р. Є. Кавецького НАН України. – Режим доступу : <http://www.onconet.kiev.ua/ua/index.html> – Назва з екрана. У окремих розділах, присвячених науковим підрозділам, розгорнуто персональні сторінки практично всіх співробітників, що поступово змістовно наповнюються.

⁵³ Ключові персоналії інституту [Електронний ресурс] // Ін-т електродинаміки НАН України. – Режим доступу : http://www.ied.org.ua/info/index.php?cat_id=2&left_id=15 – Назва з екрана. Містить розгорнуті біографічні матеріали про провідних учених інституту – академіків і членів-кореспондентів НАН України.

⁵⁴ Співробітники [Електронний ресурс] // Ін-т політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. – Режим доступу : <http://www.riend.gov.ua/?mid=4> – Назва з екрана. Подано персональні сторінки всіх науковців.

⁵⁵ Научные отделы Института социологии НАН Украины [Электронный ресурс] // Ін-т соціології НАН України. – Режим доступу : <http://www.i-soc.kiev.ua/institute/otdel.php> – Назва з екрана.

⁵⁶ Відділи [Електронний ресурс] // Ін-т українознавства ім. Івана Крип'якевича НАН України. – Режим доступу : <http://www.inst-ukr.lviv.ua/departments/> – Назва з екрана. Персональні сторінки з біографічними довідками науковців подано по розділах наукових відділів.

⁵⁷ Структура бібліотеки [Електронний ресурс] // Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua. – Назва з екрана.

⁵⁸ Наукові підрозділи [Електронний ресурс] // Ін-т зоології ім. І. І. Шмальгаузена НАН України. – Режим доступу : <http://www.izan.kiev.ua/departs.htm>. – Назва з екрана. Чимало персональних сторінок по-

математики⁵⁹, теоретичної фізики імені М. М. Боголюбова⁶⁰, Головної астрономічної обсерваторії НАН України (зокрема, що важливо – по молодих науковцях)⁶¹; у більш стислому вигляді – по Інституту металофізики імені Г. В. Курдюмова⁶², окремих відділах інститутів органічної хімії⁶³, літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України⁶⁴. Менш змістовно, у вигляді стислих загальних довідників персоналії вчених (не завжди з фотографіями та бібліографією найважливіших праць) подано довідки по персоналіях науковців також по Державній установі «Інститут економіки і прогнозування НАН України»⁶⁵, інститутах технічної теплофізики⁶⁶, світової економіки та міжнародних відносин⁶⁷, держави та права імені В. М. Корецького НАН України та низці інших⁶⁸. Чимало

дано англійською мовою.

⁵⁹ Люди [Електронний ресурс] // Ін-т математики НАН України. – Режим доступу : <http://www.imath.kiev.ua/people/?lang=ua> – Назва з екрана.

⁶⁰ Відділи [Електронний ресурс] // Ін-т теоретичної фізики ім. М. М. Боголюбова НАН України. – Режим доступу : <http://www.bitp.kiev.ua/dep.php>; Персональні сторінки [Електронний ресурс] // Там само. – Режим доступу : <http://www.bitp.kiev.ua/person.php>. – Назва з екрана.

⁶¹ Співробітники [Електронний ресурс] // Головна астрономічна обсерваторія НАН України. – Режим доступу : <http://www.mao.kiev.ua/staff.html>. – Назва з екрана. Зазначена рубрика особливо цікава тим, що подає авторські сторінки окремих науковців, розроблені за їх власними уподобаннями.

⁶² Сотрудники института [Электронный ресурс] // Ин-т металлофизики им. Г. В. Курдюмова НАН Украины. – Режим доступа : <http://www.imr.kiev.ua/?a=persones>. – Название с экрана. Біографічні дані подано по різних категоріях науковців.

⁶³ Наукові підрозділи [Електронний ресурс] // Ін-т органічної хімії НАН України. – Режим доступу : http://www.ioch.kiev.ua/Scient_pid.htm – Назва з екрана.

⁶⁴ Наукові підрозділи [Електронний ресурс] // Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України. – Режим доступу : <http://www.ilnan.gov.ua/> – Назва з екрана.

⁶⁵ Персоналії [Електронний ресурс] // Ін-т економіки і прогнозування НАН України. – Режим доступу : <http://www.ief.org.ua/Persona.htm>. – Назва з екрана.

⁶⁶ Ін-т технічної теплофізики НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://itf.kiev.ua/>. – Назва з екрана. Стислі біографічні довідки про вчених подано окремо по кожному з відділів.

⁶⁷ Структура [Електронний ресурс] // Ін-т світової економіки та міжнародних відносин НАН України. – Режим доступу : <http://www.iweir.org.ua/ctruktyra.htm> – Назва з екрана.

⁶⁸ Наукові відділи інституту [Електронний ресурс] // Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. – Режим доступу : <http://www>.

веб-сайтів академічних установ знаходяться у процесі розгортання. У одній із попередніх публікацій автор уже звертався до цієї теми і аналіз змістовного наповнення веб-сайтів академічних наукових установ біографічними та персонологічними матеріалами свідчить про досить динамічні зміни, що відбуваються нині [44; 45].

Значний інтерес становить досвід Інституту історії України НАН України, який започаткував на своєму веб-сайті електронну публікацію підготовлених ним докладних біобіографічних довідників серії «Українські історики» [50].

На жаль, загалом ще недостатньо змістовно до нашого часу представлені на веб-сайтах вищих навчальних закладів України персоналії професорів, викладачів і науковців дослідних центрів і лабораторій. Приємний (і важливий як запорука подальшого успішного розгортання інформаційно-біографічних ресурсів) виняток становлять нині веб-сайти Київського національного університету імені Тараса Шевченка⁶⁹, Львівського національного університету імені Івана Франка⁷⁰, Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»⁷¹, на яких широко подано справді ґрунтовну інформацію як про професорів, так і про молодих викладачів і науковців (розгорнуті біографічні довідки, фото, бібліографія праць, матеріали стосовно наукових інтересів, контакти). Водночас, лише певною мірою задовольняє сучасні інформаційні потреби сайт Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова (власне,

idrnan.in.ua/. – Назва з екрана. У вигляді довідок про співробітників окремих наукових відділів.

⁶⁹ Див., скажімо, змістовні біографічні довідки про викладачів історичного факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – Кафедри історичного факультету [Електронний ресурс] // Історичний ф-т [КНУ]. – Режим доступу : http://www.history.univ.kiev.ua/index_ukr.html – Назва з екрана.

⁷⁰ Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lnu.edu.ua/>. – Назва з екрана. Для прикладу, по кафедрах: новітньої історії України (<http://www.lnu.edu.ua/faculty/webhistory/newu/index.html>), історії слов'янських країн (<http://www.lnu.edu.ua/faculty/webhistory/slo/index.html>), обліку й аудиту (<http://www.lnu.edu.ua/faculty/ekonom/index.htm>), зоології (<http://bioweb.franko.lviv.ua/zoo/yavors.html>) тощо.

⁷¹ Національний техн. ун-т України «Київський політехнічний інститут» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kpi.ua/kpi_fsp.

біографічні дані по персоналіях тут відсутні)⁷². Нарешті, зовсім недостатньою є ще інформація про викладачів, розміщена на веб-сайтах навіть таких провідних навчальних закладів, як Національний університет «Кієво-Могилянська академія»⁷³ чи Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля⁷⁴. На багатьох університетських веб-сайтах персоналії професорсько-викладацького складу взагалі відсутні, що, як не прикро, є відгомонам застарілих стереотипів «закритості» суспільства, зволіканням з повномасштабним входженням до сучасного інформаційного простору.

Досить нерівно представлені у електронному просторі й провідні творчі спілки України. На офіційному веб-сайті Національної спілки письменників України започатковано персональний довідник її членів, але він і досі не наповнений інформацією, фотографіями, посиланнями на персональні сторінки письменників в Інтернеті⁷⁵. Кращим, але все ще недостатньо інформативним є сайт Національної спілки журналістів України⁷⁶. Порівняно з ним більше змістовним є Каталог «Хто є хто в українській журналістиці», що упорядковується фірмою «Центра-Інвест» з 2006 р.⁷⁷ і містить посилання на персональні сайти багатьох журналістів. Зовсім непридатним для користування з інформаційного погляду є сайт Національної спілки художників України⁷⁸. Щоправда, зустрічаються наповнені змістовною актуальною біографічною інформацією сайти місцевих творчих організацій⁷⁹.

⁷² Одеський нац. ун-т ім. І. І. Мечникова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.onu.edu.ua/> – Назва з екрана.

⁷³ Національний ун-т «Кієво-Могилянська академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukma.kiev.ua/> – Назва з екрана.

⁷⁴ Східноукраїнський національний ун-т ім. Володимира Даля [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.snu.edu.ua/> – Назва з екрана.

⁷⁵ Письменницький довідник [Електронний ресурс] // Нац. спілка письменників України. – Режим доступу : <http://nsru.org.ua/dovidnyk/> – Назва з екрана.

⁷⁶ Національна спілка журналістів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://nsju.org/> – Назва з екрана.

⁷⁷ Хто є хто в українській журналістиці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.jurnalist.in.ua/rubric746/> – Назва з екрана.

⁷⁸ Каталог членів НСХУ // Національна спілка художників України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nshu.org.ua/> – Назва з екрана.

⁷⁹ Див., скажімо, веб-сайт Полтавської обласної організації Національ-

Не зважаючи на окреслені проблеми, ситуація з репрезентацією у електронній мережі персоналій наших сучасників – відомих діячів і рядових працівників освіти, науки та культури, виглядає досить динамічною. Специфіка електронних ресурсів є такою, що стан їх змістовного наповнення потребує постійного моніторингу дослідником. За нашими тривалими спостереженнями, він змінюється на краще не по роках, а буквально по місяцях – і в центрі і, особливо, в регіонах України. Значний внесок у цю справу належить численним дослідницьким центрам, бібліотекам, архівам, музеям, про чий безперечні здобутки нам уже доводилося писати [46].

Отже, впродовж останніх років інформаційне наповнення українських веб-сайтів історико-біографічною інформацією про діячів минулих поколінь, а також персоналістичними матеріалами про наших сучасників відчутно зросло. Перші, найбільш загальні інформаційні потреби воно, за багатьма напрямками, зокрема такими, як історико-біографічна, меморіальна інформація про видатних діячів історії та культури України, офіційна репрезентація політичної, ділової, наукової еліти, на загал уже задовольняє.

Водночас, зробленого ще явно недостатньо для того, щоб повноцінно представити у інформаційних потоках українське суспільство у його минулому та сучасному у різних напрямках життєдіяльності на рівні більш широкого, ніж лише імена першорядного значення, кола активних, творчих діячів – митців, працівників культури, вчених, університетської професури, науковців середнього та молодшого покоління, інженерного корпусу, медиків тощо.

Проблема, очевидно, полягає у тому, що й нині сама постановка такого завдання видається багатьом зайвою чи передчасною. Аналіз організації переважної більшості веб-сайтів наукових установ, закладів освіти та культури свідчить про недостатність у їх упорядників навичок практичного «просування» персональної інформації у комунікаційний простір. Все ще відчутно дає про себе знати успадкована від минуло-

ної спілки письменників України: Полтавщина літературна [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pollitra.pi.net.ua> – Назва з екрана. Має інформативні розділи «Довідник» та «Літературний музей».

го звичка подавати інформацію узагальнено-знеособлену — про установи, їх підрозділи, а що стосується окремих осіб, то лише відповідно до посад, звань, рангів. Досить мало персональних веб-сайтів, сторінок окремих учених, освітян, працівників культури, розміщених на сайтах установ і організацій. Зміст персональної інформації все ще залишається надто формалізованим, офіційним, не розкриває здобутків і творчого потенціалу окремих працівників, напрямів їх роботи, формування навколо них дослідницьких колективів, шкіл, можливостей міжнародного співробітництва. Зважаючи на викладене, невідкладним завданням є докорінне поліпшення представлення людського, персонального потенціалу вітчизняної науки, освіти, культури і мистецтва в електронних інформаційних мережах.

Саме завдання «просування» людського — інтелектуального, творчого потенціалу України визначає провідні шляхи розвитку інформаційного забезпечення всіх сфер економічного, соціального, суспільно-політичного, наукового, освітнього, культурно-мистецького поступу українського суспільства, як суспільства демократичного, відкритого, соціально продвинутого, чий поступ має базуватися перш за все на високому рівні розвитку людського капіталу, на людині нового типу — самостійній, креативній, активно включеній у всю багатоманітність форм суспільних зв'язків, ділового та творчого співробітництва. Упродовж останніх років, як свідчить аналіз змісту інформаційних ресурсів, чимало робиться для вирішення окреслених завдань, хоча науково-методичний рівень створюваних ресурсів іноді залишає бажати кращого.

Нагромаджений досвід свідчить на користь необхідності здійснення не лише кількісного, а й якісного прориву у галузі біографічної та персоналогічної інформації. Цей важливий здобуток із досвіду розгортання ресурсів історико-біографічної та персоналогічної інформації має першорядне значення для визначення напрямів, завдань і перспектив подальшої роботи.

Матеріали про осіб — діячів минулого або наших сучасників повинні відповідати певним критеріям інформативності, загальноприйнятним стандартам, наповненими необхідними супровідними матеріалами. Так, якщо йдеться про вче-

них – розгорнутою бібліографією праць, повнотекстовими публікаціями, даними про учнів, наукові школи; стосовно наших сучасників – відомостями про наукові інтереси, даними про участь у міжнародних наукових конференціях, у діяльності наукових організацій і об'єднань, у виконанні вагомих наукових проєктів, нарешті – контактними даними. Вкрай важливим є відхід від дозування інформації про сучасників відповідно до їх рангів, посад, регалій. Зробити це можливо лише шляхом урізноманітнення джерел інформації, створення сайтів і сторінок окремих наукових і навчальних підрозділів, дослідників. Зазначене, з відповідними відмінностями, стосується й багатьох інших сфер людської діяльності.

На часі також – завдання досягнення «жанрової чистоти» ресурсів, переходу до побудови їх з більш чітким урахуванням конкретного функціонального призначення та відповідності запитам певної специфічної за віком, рівнем освіти, пізнавальними інтересами, етнокультурними запитами користувачької/читацької аудиторії. Диференціація між ресурсами біографічної та персонологічної інформації освітнього, загального культурно-просвітницького, наукового, рекламно-інформаційного, суспільно-політичного, адміністративно-управлінського характеру повинна стати більш чіткою, оскільки від цього залежать самі принципи їх побудови, кількісні параметри, характер подання матеріалів, властивості інтерфейсу. На жаль, ці аспекти ще недостатньо враховуються упорядниками електронних ресурсів і майже не розроблені фахівцями. Однак уже з'являються дослідження, які звертають увагу на необхідність при поданні біографічних матеріалів на освітніх веб-сайтах особливого врахування вікових психологічних особливостей учнівської аудиторії, специфіки пізнавальних інтересів сучасних школярів, проблем формування у їх свідомості позитивного образу видатних діячів минулого, тісно пов'язаного з образом Батьківщини.

Нарешті, нагромаджений досвід свідчить на користь необхідності переходу від створення розрізнених, суттєво відрізнених між собою за методичними засадами, внутрішньою «архітектурою», принципами подання матеріалів інформаційних ресурсів установ, організацій і дослідницьких осередків (що саме собою є дуже важливим і потрібним) до форму-

вання цілісного розподіленого ресурсу – «інформаційного поля», що слугує одночасно і інформаційним джерелом, засобом репрезентації результатів біографічних і суміжних із ними досліджень, і знаряддям налагодження «вертикального» та «горизонтального» ділового й творчого спілкування фахівців і аматорів біографічних студій. Цей рух має розвиватися у напрямі формування багатоманітних, різних за призначенням, принципами подання матеріалів, користувачькою аудиторією, конкуруючих між собою інформаційних ресурсів. Однак, для фахівців є цілком зрозумілим, що зазначений процес буде успішним лише за умови вироблення спільними зусиллями загальноприйнятних стандартизованих вимог, які б давали користувачам інформації можливість впевнено оперувати нею, довіряючи її точності та об'єктивності, відсутності політичної упередженості. Йдеться про щось подібне до норм наукової коректності, прийнятих нині у середовищі професійних соціологів.

Тому, одним із важливих висновків із нагромадженого досвіду є необхідність активізації теоретичних і методичних розробок у галузі біографічної та персоналістичної інформації, спільного пошуку шляхів вироблення й узгодження в широкому колі учасників процесу певних загальноприйнятних принципів і правил.

Роль упорядника інтегративного науково-інформаційного біографічного ресурсу та методичного центру готовий взяти на себе Інститут біографічних досліджень НБУВ, яким спільно з Українським мовно-інформаційним фондом НАН України вже розроблено робочу модель наукового проекту «Український національний біографічний архів» (УНБА). Інструментом взаємодії спеціалістів різних регіонів України та зарубіжжя має виступити Всеукраїнська віртуальна біографічна лабораторія, розробка якої здійснюється на базі УНБА.

1. *Акимов, С. И.* Научно-методическая поддержка разработки научных электронных библиотек [Электронный ресурс] / С. И. Акимов, А. М. Елизаров, Т. В. Ершова и др. // Электронные библиотеки : Рос. науч. электрон. ж-л. – Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2005/part1/AEEKFH>. – Название с экрана.
2. *Антофеев, С. В.* Электронный архив академика А. П. Ершова

- [Электронный ресурс] / С. В. Антюфеев, А. Г. Марчук, А. Н. Немов и др. // Электронные б-ки : Рос. науч. электрон. ж-л. - Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2004/part5/amnfc>. - Название с экрана.
3. Баркова, О. В. Інформаційна технологія формування фонду електронних документів [Текст] / О. В. Баркова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. - К., 2002. - Вип. 8. - С. 209-220.
 4. Березкина, Н. Ю. Создание и использование электронных информационных ресурсов в библиотеках Беларуси [Текст] / Н. Ю. Березкина. - Минск, 2002. - 143 с.
 5. Богомазова, Т. Г. Экспозиция без границ : от музейной базы данных к информационно-экспозиционному пространству музея [Электронный ресурс] / Т. Г. Богомазова // Электронные б-ки. - Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2005/part4/Bogomazova>. - Название с экрана.
 6. Брайчевський, С. М. Проблеми програмно-комп'ютерного забезпечення біографічних досліджень [Текст] / Сергій Брайчевський // Укр. біогр. словник : історія і проблематика створення : матеріали наук.-практ. конф. (Львів, 8-9 жовтня 1996 р.). - Л. : [б. в.], 1997. - С. 18-21.
 7. Бугаєва, О. В. Інформаційні ресурси музеїв Києва : проблема джерел Української іконографії [Текст] / Олена Бугаєва // Бібл. вісн. - 2008. - № 3. - С. 28-36.
 8. Буколо, М. MUSEUMLAND.COM™ : Всемирный портал по музеям и культурному наследию [Электронный ресурс] / Марио Буколо // Электронные б-ки : Рос. науч. электрон. ж-л. - Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2001/part1/bucolo>. - Название с экрана.
 9. Вишневська, І. Регіональні представницькі органи влади в Інтернеті [Текст] / І. Вишневська // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. - К. : НБУВ, 2007. - Вип. 19. - С. 144-154.
 10. Гнаткевич, І. Комп'ютерний банк даних «Відомі люди України» як джерело для укладання Українського біографічного словника [Текст] / Ігор Гнаткевич, Ігор Кульчицький // Укр. біогр. словник : історія і проблематика створення : матеріали наук.-практ. конф. (Львів, 8-9 жовтня 1996 р.). - Л. : [б. в.], 1997. - С. 18-21.
 11. Горовий, В. Ресурс соціальних інформаційних баз як фактор розвитку в процесі суспільних перетворень [Текст] / В. Горовий // Бібл. вісн. - 2006. - № 2. - С. 3-8.
 12. Горовий, В. Соціальні інформаційні бази в умовах прискорення глобальних перетворень [Текст] / В. Горовий // Там само. - № 3. - С. 3-6.
 13. Горовой, В. Н. Социальные информационные базы в процессе формирования общества, основаного на знаниях [Текст] / В. Горовой // Б-ки нац. акад. наук : проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. - К. : [б. и.], 2006. - Вып. 4. - С. 16-25.
 14. Гранчак, Т. Використання інформації інтернет-видань як засіб підвищення ефективності інформаційно-аналітичної та управлінської діяльності [Текст] / Т. Гранчак // Бібл. вісн. - 2006. - № 3. - С. 7-10.

15. Добко, Т. Електронні інформаційні ресурси провідних бібліотек Європи : можливості використання [Текст] / Т. Добко, І. Архіпова, Н. Мойсеєнко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К. : НБУВ, 2007. – Вип. 19. – С. 154–162.
16. Ершова, Т. В. Межведомственная программа «Российские электронные библиотеки» : подходы и перспективы [Текст] / Т. В. Ершова, Ю. Е. Хохлов // Информ. об-во. – 1999. – № 3. – С. 21–27.
17. Ершова, Т. В. Опыт и перспективы интеграции российских социально значимых электронных информационных ресурсов на основе концепции электронных библиотек [Электронный ресурс] / Т. В. Ершова // Электронные б-ки. – Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2001/part1/EN>. – Название с экрана.
18. Жарких, М. Підсистема «Персоналії» в базі «Пам'ятки України» [Текст] / Микола Жарких // Укр. біогр. словник : історія і проблематика створення : матеріали наук.-практ. конф. (Львів, 8–9 жовтня 1996 р.) – Л. : [б. в.], 1997. – С. 50–52.
19. Использование современных технологий для обеспечения научнотехнической информацией научных работников и специалистов Украины [Текст] / В. В. Петров, А. А. Крючин, С. М. Шанойло и др. // Б-ки нац. акад. наук : проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практич. и теоретич. сб. – К., 2003. – Вып. 2. – С. 83–90.
20. [Каллиников, П.] Гиперпроект «Большой Русский биографический словарь» [Электронный ресурс] / П. Каллиников // Русский биогр. словарь. – Режим доступа : <http://www.rulex.ru/brbs1.htm>. – Название с экрана.
21. [Каллиников, П.] Половцов А. А. Русский биографический словарь : Электронная репринтная версия : Об издании [Электронный ресурс] / П. Каллиников // Там же. – Режим доступа : <http://www.rulex.ru/xPol/titul.htm>. – Название с экрана.
22. Каллиников, П. Русская портретная галерея [Предисловие] [Электронный ресурс] / П. Каллиников // Там же. – Режим доступа : www.rulex.ru/portgal.htm. – Название с экрана.
23. Каллиников, П. Русский биографический словарь : сетевая версия [Электронный ресурс] / П. Каллиников // Там же. – Режим доступа : <http://www.rulex.ru/brbs.htm>. – Название с экрана.
24. Кисельова, А. Веб-сайт Державного комітету архівів України : загальний огляд структури і змісту [Текст] / А. Кисельова // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2004. – Вип. 13. – С. 484–499.
25. Кислов, В. В. Нові парадигми інформатики та основи комп'ютерного забезпечення біографічних досліджень [Текст] / В. Кислов, О. Яценко // Укр. біографістика : зб. наук. праць. – К., 1996. – Вип. 1. – С. 130–133.
26. Кірталь, С. Національна база даних з історії наукових установ, організацій УААН : проблеми створення та використання [Текст] /

- З. Кірпаль // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2003. – Вип. 11. – С. 607–616.
27. Костенко, Л. Й. Проблеми формування електронних бібліотек України [Текст] / Л. Й. Костенко // Там само. – К., 1998. – Вип. 1. – С. 220–228.
 28. Костенко, Л. Й. Бібліотека суспільства знань : концептуальна модель [Текст] / Л. Й. Костенко // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 1. – С. 23–28.
 29. Куйбышев, Л. А. Библиотеки и музеи : кооперация и интеграция электронных ресурсов [Электронный ресурс] / Л. А. Куйбышев, Н. В. Бракер // Электронные б-ки : Рос. науч. электрон. ж-л. – Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2000/part2/KB>. – Название с экрана.
 30. Кульчицкий, І. Хронологія у комп'ютерних базах даних [Текст] / Ігор Кульчицький // Укр. біогр. словник : історія і проблематика створення : матеріали наук.-практ. конф. (Львів, 8–9 жовтня 1996 р.). – Л. : [б. в.], 1997. – С. 67–70.
 31. Лобузін К. Ілюстрований електронний каталог «Радянський лубок із фондів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського» [Текст] / Катерина Лобузін, Ольга Донець // Бібл. вісн. – 2009. – № 1. – С. 16–20.
 32. Майстрович, Т. В. Библиотеки и музеи в контексте «личных институтов культуры» [Электронный ресурс] / Т. Майстрович // Электронные б-ки. – Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2001/part5/maistrovich>. – Название с экрана.
 33. Маши, М. Э. База данных он-лайн по археологии : Помпеи и проект «Fortuna Visiva» Scuola Normale Superiore di Pisa (Италия) [Электронный ресурс] / Мария Эмилия Маши, Бенедетти Бенедетто // Там же. – Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2006/part2/VM>. – Название с экрана.
 34. Онищенко, О. Організація всеукраїнського бібліографічного діалогу на основі віртуальної бібліографічної лабораторії [Текст] / О. Онищенко, В. Широков, Л. Костенко, О. Костишин // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2005. – Вип. 14. – С. 169–173.
 35. Павлуша, І. Електронні бібліотеки : новий рівень одержання, розповсюдження та використання інформації [Текст] / І. Павлуша // Там само. – К., 2003. – Вип. 11. – С. 167–176.
 36. Паринов, С. И. О тенденциях и ориентирах развития открытых электронных библиотек (из опыта создания и эксплуатации системы Соционет) [Электронный ресурс] / С. И. Паринов // Электронные б-ки. – Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.phtml?page=elbib/rus/journal/2004/part6/sp>. – Название с экрана.
 37. Плахонін, А. Г. е-Енциклопедія історія України [Електронний ресурс] / А. Г. Плахонін. – Режим доступу : <http://history.org.ua/ENU/i.htm> (станом на 2008 р.). – Назва з екрану.
 38. Попик, В. І. Пріоритети розвитку сучасної української біографіс-

- тики : вчора, сьогодні, завтра [Текст] / В. Попик // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2005. – Вип. 14. – С. 717-727.
39. Попик, В. І. Проблеми розвитку біографічних досліджень та формування вітчизняних біобібліографічних інформаційних ресурсів [Текст] / В. Попик // Укр. біографістика : зб. наук. праць. – К., 2005. – Вип. 3. – С. 15-27.
 40. Попик, В. І. Всесвітня біографічна інформаційна система і завдання формування Українського національного біографічного архіву [Текст] / В. Попик // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К.: НБУВ, 2006. – Вип. 16. – С. 467-481.
 41. Попик, В. І. Крок до створення національного біографічного зводу [Текст] / В. І. Попик // Матеріали до Укр. біогр. словника. – К., 2006. – Вип. 1. – С. 3-8.
 42. Попик, В. И. Виртуальные библиотеки XXI века и задачи создания Украинского национального биографического архива [Текст] / В. И. Попик // Б-ки нац. акад. наук : проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теор. сб. – К., 2006. – Вип. 4. – С. 26-36.
 43. Попик, В. И. Украинский Национальный биографический архив – неотъемлемая часть электронных научно-информационных ресурсов славянского мира [Текст] / В. И. Попик // Укр.-македон. наук. зб. – К., 2006. – Вип. 2. – С. 272-281.
 44. Попик, В. І. Вітчизняні електронні біографічні інформаційні ресурси : сучасний стан, проблеми і перспективи розвитку [Текст] / В. І. Попик // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. – К., 2007. – Вип. 19. – С. 501-513.
 45. Попик, В. І. Персональні матеріали українських дослідників у мережі Інтернет як чинник інтеграції вітчизняної науки, освіти і культури у світовий гуманітарний науково-інформаційний простір [Текст] / В. І. Попик // Укр.-македон. наук. зб. – К., 2009. – Вип. 4. – С. 329-339.
 46. Попик, В. І. Біографістика та дослідження українсько-російських історичних і культурних взаємозв'язків [Текст] / В. І. Попик // Укр. біографістика : зб. наук. праць. – К. : НБУВ, 2009. – Вип. 5. – С. 7-49.
 47. Попик, В. І. Російські книжкові та електронні енциклопедії, біографічні словники і довідники як джерело формування українських біографічних науково-інформаційних ресурсів [Текст] / В. І. Попик // Там само. – К., 2009. – Вип. 6. – С. 7-39.
 48. Професори Одеського (Новоросійського) університету [Текст] : біогр. словник : в 4-х т. / відп. ред. : В. А. Сминтина; упоряд. та бібліогр. ред. : В. П. Пружина, В. В. Самодурова. – О. : Астропринт, 2005. – т. 1-4.
 49. Святець, Ю. Просопографічна база даних «КанДеп» (Методичні та технологічні засади побудування) [Текст] / Юрій Святець // Укр. біогр. словник : історія і проблематика створення : Матеріали наук.-практ. конф. (Львів, 8-9 жовтня 1996 р.) – Л. : [б. в.], 1997. – С. 98-100.

50. Українські історики ХХ століття [Текст] : біобібліогр. довідник / Ін-т історії України НАН України. - К., 2004. - Вип. 2, ч. 2. - 382 с.
51. Хохлов, Ю. Е. О месте электронных библиотек в информационном обществе [Электронный ресурс] / Ю. Е. Хохлов // Электронные б-ки. - Режим доступа : <http://www.elbib.ru/index.php?page=elbib/rus/journal/2005/part2/Hohlov>. - Название с экрана.
52. Чекмарьов А. О. Національна система електронних бібліотек [Текст] / А. О. Чекмарьов, Л. Й. Костенко, Т. П. Павлуша ; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. - К. : БТМ, 1998. - 50 с.
53. Чишко, В. С. Біографічна традиція та наукова біографія в історії і сучасності України [Текст] / В. С. Чишко. - К., 1996. - 240 с.
54. Чишко, В. С. Основні принципи створення Українського біографічного словника [Текст] / В. С. Чишко // Укр. біографістика : зб. наук. праць. - К., 1999. - Вип. 2. - С. 6-18.
55. Шостак, В. О. Деякі питання програмно-комп'ютерного забезпечення Українського біографічного словника [Текст] / В. Шостак, В. Чишко // Там само. - К., 1996. - Вип. 1. - С. 115-126.
56. Шульга, І. Архіви та журнали відкритого доступу у галузі бібліотечної справи та інформаційних дисциплін [Текст] / Ірина Шульга // Бібл. вісн. - 2006. - № 5. - С. 23-32.
57. Ярошенко, Т. Еволюція журналу як засобу наукової комунікації : від друкованих видань до оригінальних електронних журналів [Текст] / Тетяна Ярошенко // Вісник Кн. палати. - 2005. - № 10. - С. 29-34 ; № 11. - С. 28-33.
58. Ярошенко, Т. Наукові комунікації ХХІ століття : електронні ресурси для науки та освіти України [Текст] / Тетяна Ярошенко // Бібл. вісн. - 2006. - № 5. - С. 17-22.
59. Яценко, О. М. Забезпечення бібліографічною інформацією комп'ютерної бази даних «Українська національна біографістика» [Текст] / О. М. Яценко // Укр. біогр. словник : історія і проблематика створення : матеріали наук.-практ. конф. (Львів, 8-9 жовтня 1996 р.) - Л. : [б. в.], 1997. - С. 114.
60. Яценко, О. Особові справи архіву Українського Вільного Університету (Мюнхен) як джерело для наповнення біографічною інформацією «Українського біографічного архіву» [Текст] / О. М. Яценко // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського. - К., 2005. - Вип. 14. - С. 744-779.
61. Яценко, О. Інформаційні технології в діяльності Інституту біографічних досліджень Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського із формування електронних біобібліографічних ресурсів [Текст] / О. Яценко // Там само.- К., 2006. - Вип. 16. - С. 437-448.
62. Bibliographie zu den Biographischen Archiven. Biographical Archives Bibliography. [Text]. - Munchen ets : K. G. Saur, 1994. - 185 p.
63. Wollschlaeger, H. World Archive of Bygone Days. From Publishers comes the most important lexicon of all time [Text] / Hans Wollschlaeger // Bibliographie zu den Biographischen Archiven. Biographical Archives Bibliography. - Munchen ets : K. G. Saur, 1994. - P. 13-15.
64. World Biographical Information System Online (WBIS Online) [Electronic Resource] // Walter de Gruyter GmbH & Co KG / - Режим доступу : <http://www.degruyter.de/cont/imp/saur/saurGvEn.cfm?rc=35520&fg=NW-03>. - Назва з екрану.

65. World Biographical Information System (WBIS) Online [Text] : The most extensive biographical online library : www.saur.de/wbis-online – Berlin ; New York : K. G. Saur Verlag : 2004. – 6 p.
66. World Biographical Information System Online (WBIS Online) [Text] : Now complete. – [Berlin ; New York] : De Gruyter – Saur, [2009]. – 2 p.

Попик В. І. Досвід формування вітчизняних електронних ресурсів біографічної інформації.

Ключові слова: електронні документи, ресурси біографічної інформації, електронні словники й енциклопедії, наукова інформація, досвід біографічних досліджень.

Розглянуто стан формування в Україні електронних ресурсів біографічної інформації про діячів минулих поколінь і сучасників та осмислення цієї проблеми у науковій літературі. На численних прикладах веб-сайтів наукових установ, навчальних закладів, бібліотек, архівів, музеїв, громадських організацій показано реальні здобутки та організаційні і методичні недоліки інформаційно-біографічної справи. Висвітлено питання використання нагромадженого досвіду формування ресурсів біографічної інформації у подальшій роботі з їх упорядкування.

Порук V.I. Experience of forming national electronic resources of biographic information.

Key words: electronic documents, resources of biographic information, electronic dictionaries and encyclopedias, scientific information, experience of biographic researches.

The historiography and modern condition of research of formation of electronic resources of biographic information in Ukraine are scrupulously examined and systematized. The achievements and failings of informational biographics are shown on the examples of the web-sites of scientific authorities, educational institutions, libraries, archives, museums and public organizations. The work also enlightens the issue of using experience to date of forming the resources of biographic information in its further collating.

Попик В. І. Опыт формирования отечественных электронных ресурсов биографической информации.

Ключевые слова: электронные документы, ресурсы биографической информации, электронные словари и энциклопедии, научная информация, опыт биографических исследований.

Рассмотрено состояние формирования в Украине электронных ресурсов биографической информации о деятелях минувших поколений и современниках и осмысление этой проблемы в научной литературе. На многочисленных примерах веб-сайтов научных учреждений, учебных заведений, библиотек, архивов, музеев, общественных организаций показаны реальные достижения и организационные и методические недостатки информационно-биографического дела. Освещены вопросы использования накопленного опыта формирования ресурсов биографической информации в дальнейшей работе по их составлению.